

забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, Постанова Кабінету Міністрів України № 685 від 08.09.2015. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685-2015-%D0%BF#Text>.

6. Офіційний веб-сайт цифрової платформи «Ветеран». URL: <https://eveteran.gov.ua>.

7. Офіційна статистика платформи «Дія» щодо кількості наданих послуг, пов'язаних з запитами ветеранів або членів їх сімей. URL: <https://diia.gov.ua/news/zapustyly-veteran-pro-tsyfrovyi-prostir-dlia-veteraniv-i-veteranok-u-dii>.

8. Офіційний веб-сайт цифрової платформи «ВетеранХаб». URL: <https://veteranhub.com.ua>

***Пендюра Максим Миколайович,**
завідувач кафедри теорії, історії та філософії права
навчально-наукового інституту права та психології
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

***Пилипенко Вікторія Вікторівна,**
доцент кафедри теорії, історії та філософії права
навчально-наукового інституту права та психології
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат історичних наук, доцент*

УТВЕРДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ГРОМАДЯН В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ І ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

Національна та громадянська ідентичність в умовах регіональних конфліктів, що формують геополітичний порядок денний, є основним об'єктом інформаційних та інших гібридних впливів. Для України, яка з 2014 року протистоїть російській агресії, а з 2022 року веде повномасштабну оборонну війну, європейська інтеграція стала не лише стратегічним вектором зовнішньої політики, але й каталізатором трансформації ідентичності її громадян. Національна ідентичність тут розуміється як сукупність культурних, історичних та етнічних елементів, що формують почуття приналежності до української нації, тоді як громадянська ідентичність акцентує на політичних, правових та демократичних аспектах, пов'язаних з державою та її інституціями. Ці дві складові не є антагоністичними, а радше взаємодоповнюючими, особливо в контексті європейської інтеграції, яка пропонує модель цивільного

націоналізму, орієнтованого на різноманітність та спільні цінності [1]. Однак виклики сьогодення, такі як збройний конфлікт, міграція та внутрішні регіональні відмінності, ускладнюють цей процес, тоді як післявоєнний період обіцяє нові можливості для консолідації, але й ризики фрагментації.

Історично українська ідентичність формувалася в умовах колоніального панування, спочатку під владою Російської та Австро-Угорської імперій, а згодом у складі Радянського Союзу, де етнічні та культурні особливості українців часто придушувалися на користь "єдиного радянського народу". Після здобуття незалежності в 1991 році процес націобудівництва набув нового імпульсу, а його епогеєм стала Революція, коли мільйони українців вийшли на Майдан за європейські цінності, такі як демократія, верховенство права та права людини, що безпосередньо вплинуло на самоідентифікацію. Події Євромайдану призвели до посилення громадянської ідентичності, де Україна сприймається як "батьківщина" незалежно від етнічного походження, хоча етнічні ідентичності залишалися стабільними [1]. Це підкреслює, що збройний конфлікт та інтеграція до ЄС не стирають етнічні корені, а радше інтегрують їх у ширший цивільний наратив. Сьогодні виклики для утвердження української ідентичності тісно пов'язані з повномасштабним вторгненням Росії у 2022 році, яке не лише загострило геополітичні протистояння, але й прискорило зсув у самоідентифікації українців. Результати соціологічного опитування, що проводилося соціологічною службою Центру Разумкова з 6 по 12 червня 2024 року в рамках Програми сприяння громадській активності «Долучайся!», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та здійснюється Раєт в Україні показують значне посилення національної та європейської ідентичності: 51% українців вважають себе європейцями (значне зростання порівняно з попередніми роками), а 84% вірять у наявність однієї національної ідентичності [2].

Збройний конфлікт створює й перепони, зумовлюючи поляризацію ідентичності "ми-проти-них" поділів. Українці, які залишились в Україні протиставляють себе українцям, які виїхали за кордон. Також відбувається протиставлення українців із прифронтових і віддалених громад. При цьому тут на перше місце виходить національна ідентичність, як мірило того, кого більше вважати українцем за національністю, того, хто виїхав, чи того, хто залишився, того, хто ризикує життям, але в своєму домі чи того, хто вимушено перемістився. Громадянська ідентичність взагалі у внутрішніх дискусіях не підіймається, адже оцінюється не те, де ти більше громадянин України, а те, де ти більше проявляєшся як українець з національним характером.

Громадянська ідентичність виходить на перший план, коли мова йде українців, які виїхали за межі України. Ті, хто виїхав на територію РФ зазнають інформаційних спланованих впливів саме на прояви громадянської ідентичності, що проявляється у стиранні будь-яких асоціацій з Україною на атрибутивному рівні (вимушена паспортизація, присяга на вірність РФ) та ментальному, з вихованням відсутності бажання на повернення додому. Водночас, дослідження демонструють, що сильна національна ідентичність та гордість позитивно корелюють з намірами повернутися серед біженців в

країнах ЄС. Однак, тривала війна та інтеграція в ЄС-країни знижують оптимізм щодо повернення [4].

За даними ООН станом на 2025 рік, понад 6,7 млн українців шукають захисту в Європі, з намірами повернення 57-69% серед біженців та ВПО [6]. Фактори, як безпека, житло та робота, є ключовими; сильна національна ідентичність підвищує бажання повернутися, але інтеграція в країнах-господарках (доступ до ринку праці, освіти) зменшує його, особливо серед висококваліфікованих представників [4].

Європейська інтеграція виступає як стратегічний ресурс для подолання цих викликів, пропонуючи модель, де громадянська ідентичність базується на спільних демократичних принципах, а не на етнічній гомогенності [1]. Станом на грудень 2025 року, Україна досягла значного прогресу, отримавши схвалені переговорні позиції для всіх шести кластерів, а оновлена зона вільної торгівлі з ЄС набула чинності в жовтні 2025 року, посилюючи торгівлю та інтеграцію в єдиний ринок [3]. Незважаючи на блокування Угорщиною формального відкриття переговорів по кластерах, ЄС запровадив механізми «фронтлоадингу» технічної роботи, дозволяючи Україні просувати реформи неформально, з метою відкриття всіх кластерів до кінця 2025 року [5]. Такі позитивні заходи відзначають зростання підтримки вступу до ЄС до понад 70%, а ідентифікація з Європою як "ідеальною спільнотою" посилює громадянську єдність, диференціюючи від російського авторитаризму [2].

У післявоєнному періоді, з урахуванням переговорів про мир станом на грудень 2025 року (включаючи пропозиції США щодо гарантій безпеки, подібних до НАТО, та економічної допомоги), утвердження ідентичності набуде нових контурів, з фокусом на реконструкцію та повну інтеграцію до ЄС. Прогнозоване відкриття кластерів та поступове інтегрування в єдиний ринок (включаючи роумінг з 2026 року) закріпить європейську ідентичність [5]. Політики примирення етнічних та громадянських ідентичностей через багатомовність та діалог залишаться ключовими, аби уникнути фрагментації [1]. Реконструкція, підтримана Ukraine Facility та замороженими російськими активами, залежатиме від непохитної підтримки ЄС, корельованої в сприйнятті Союзу як спільноти демократичних принципів. Водночас післявоєнні виклики включатимуть подолання травм пам'яті, економічну відбудову та інтеграцію поверненців. Якщо ЄС надасть чітку перспективу членства (з можливим завершенням переговорів до 2028-2030 років), це посилить громадянську ідентичність через реформи. Однак затягування процесу чи невирішені територіальні питання можуть призвести до розчарування та регіональних поділів. Війна трансформувала європейську інтеграцію з мирного проєкту в безпековий, де Україна стає "биттям серця європейських цінностей".

Отже, європейська інтеграція є ключовим інструментом для утвердження української національної та громадянської ідентичності, перетворюючи виклики війни на можливості для єдності. Станом на 2025 рік, прогрес у переговорах та високий рівень підтримки ЄС свідчать про незворотність проєвропейського курсу. Сьогодні вимагає балансу між дерусифікацією та інклюзивністю, тоді як післявоєнний період – політики, орієнтованої на

примирення, повернення біженців та європейські стандарти. Лише через діалог, освіту та реформи Україна зможе побудувати стійку ідентичність, що поєднує етнічну спадщину з громадянським патріотизмом, забезпечуючи стабільне майбутнє в європейській сім'ї.

Список використаних джерел

1. Європа і українська громадянська національна ідентичність // Heinrich Böll Stiftung. – 2018. – 25 квітня. – URL: <https://eu.boell.org/en/2018/04/25/europe-and-ukrainian-civic-national-identity> (дата звернення: 25.12.2025).

2. Ідентичність громадян України: тенденції змін (червень 2024 р.) // Центр Разумкова. – 2024. – URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/identychnist-gromadian-ukrainy-tendentsii-zmin-cherven-2024r> (дата звернення: 25.12.2025).

3. Пакет розширення 2025: прогрес на шляху до членства в ЄС для ключових партнерів з розширення // Європейська комісія. – 2025. – 4 листопада. – URL: https://enlargement.ec.europa.eu/news/2025-enlargement-package-shows-progress-towards-eu-membership-key-enlargement-partners-2025-11-04_en (дата звернення: 25.12.2025).

4. Повернення додому з-за кордону: тенденції, фактори та реінтеграція: тематичний бриф // Міжнародна організація з міграції (ІОМ). – 2025. – Липень. – URL: https://crisisresponse.iom.int/sites/g/files/tmzbd11481/files/appeal/documents/IOM_UKR_Returning-Home-From-Abroad_July-2025_Updated.pdf (дата звернення: 25.12.2025).

5. Україна: Звіт 2025 // Європейська комісія. Директорат-Генерал з питань розширення та політики сусідства. – 2025. – 4 листопада. – URL: https://enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2025_en (дата звернення: 25.12.2025).

6. Ukraine Refugee Situation // UNHCR. – 2025. – URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine> (дата звернення: 25.12.2025).

*Пікуля Тетяна Олександрівна,
професор кафедри теоретичної юриспруденції
Юридичного інституту Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана,
кандидат юридичних наук, доцент*

ФЕНОМЕН «ЗАХОПЛЕННЯ ДЕРЖАВИ» ЯК ФОРМА СИСТЕМНОЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Особливість організації діяльності державних інституцій в Україні полягає в тому, що окремі органи були створені або діють із порушенням